

Sociala faktorerers betydelse för missbruks- och beroendeutveckling och behandling

Leili Laanemets, Malmö högskola
Leili.Laanemets@mah.se

Vad är det "sociala"??

Några begrepp

- Socialisationsprocesser
- Identitet
- Stämpling
- Normer, ritualer och social kontroll
- Normalitet och avvikelse, stigma och skam
- Intryckshantering, "front stage" och "back stage"
- Sociala band
- Makt, status och stratifieringsprocesser
- Roller och positioner
- Gender, etnicitet och social tillhörighet

- Människan ses som en intentionellt handlande samhällsvarelse
- Individens livsstil och identitet formas i ett ständigt pågående samspel med andra människor

Tunga narkotikamissbrukares umgänge

- 72% av de inrapporterade uppgavs ha en bekantskapskrets där hälften eller fler var missbrukare
- Ca 4 % umgicks uteslutande med icke-missbrukare

Olsson m.fl. 1998
CAN rapport 61

- Nästan hälften av de tunga narkomanerna hade bostadsproblem
- Nästan 60 procent av de inrapporterade tunga narkotikamissbrukarna i Stockholms stad betraktades som hemlösa och 41 procent av dem var helt bostadslösa, d v s nästan 400 kända tunga narkotikamissbrukare i Stockholm saknade tak över huvudet 1998.

Lander m.fl. 2002
CAN rapport 65

I början

- Nyfikenhet och spänning
- Positiv upplevelse
- Underlättar sociala kontakter, minskar hämningar
- Ger en avslappning, markerar en skillnad mot vardagen
- Tillhörighet och gemenskap
- Stärker självförtroendet
- Etc. etc.....

- Drug, set and setting
- Drog, människa och omgivning

Användandet av en drog kan aldrig förstås utan det sociala sammanhanget i vilket detta användande förekommer

Missbruks- och beroendeutveckling

- När sker starten?
- Finns någon avgörande händelse?
- Det retrospektiva berättandet

Livsstil med drogen som central aktivitet

Missbruk och beroende är multifaktoriella fenomen, dvs. många samverkande faktorer har betydelse vid utvecklingen av missbruk och beroende

Exit- och uppbrottsprocesser

- **Första tvivlet**
- **Sökande efter alternativ**
- **Vändpunkten**
 - Utmärkande händelser
 - "Strået som bryter kamelens rygg"
 - Tidsrelaterade faktorer
 - Ursäker
 - Antingen/eller händelser
- **Uppbyggnaden av ett nytt liv**
 - Att presentera sig efter ett uppbrott
 - Att få bekräftelse och stöd från andra
 - Att hantera intima relationer till nya partners
 - Att förhålla sig till sin gamla miljö
 - Att hantera resterna av den tidigare identiteten

Helen Fuchs Ebaugh (1988)

Att organisera behandling

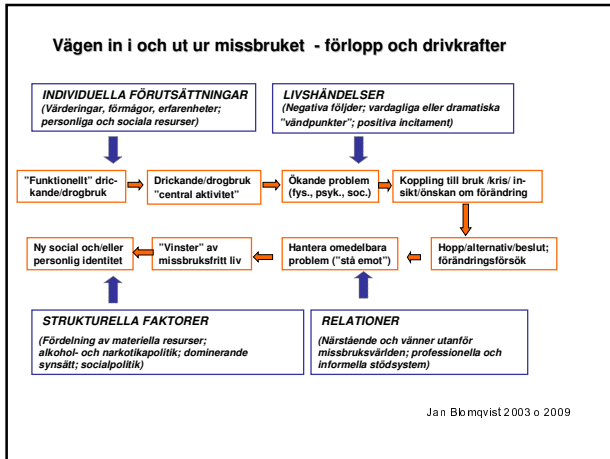
- medmänsklig relation
- fysisk miljö
- trovärdig förklaring
- ritualer
- väcka känslor (kognitiva till förnuftet och som riktar sig till beteendet)

Jerome Frank 1961

- Behandling en social samspelesprocess
- Professionell behandlare och klient
- Organisering och organisation
- Samarbete och samverkan
- Den professionelles arbetsmedel, kompetens och kunskap
- Betydelsen av relation, allians och "att veta att man inte vet allt".....

Från "Nationella riktlinjer":

- "Vården och behandlingen bör präglas av en öppen och kritisk hållning till förenklade synsätt och endimensionella förklaringsmodeller, men också accepterandet av den enskildes unika bakgrund och förutsättningar. Att man accepterar olikheterna hos enskilda klienter och patienter och så långt som möjligt främjar individuella lösningar är också ett argument för pluralism" (s 34).

Några lästips:

- Billinger & Hübner (red.) (2009) *Alkohol och droger, samhällsvetenskapliga perspektiv*. Malmö: Gleerups
- Nordisk alkohol och narkotikatidskrift (NAT)
- Missbruk och behandling, gamla problem – nya lösningar. Rapport från Socialtjänstforum. FAS 2009
<http://www.fas.se/upload/dokument/publiktioner/pdf/Missbruk.pdf>